

HỒ HUY SƠN

Từ những tên riêng

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

LỜI MỞ

Nhiều năm về trước, trong một bài viết, khi nhắc đến những người có tấm lòng thơm thảo, nhân ái, tham gia quyên góp cho một chương trình thiện nguyện, tôi có gọi chung họ là *manh thường quân*. Sau đó, một người anh đã nhắc cho tôi, rằng, phải viết là *Mạnh Thường Quân*, vì đây là tên của một vị quan người nước Tề thời Chiến Quốc bên Trung Quốc. Tìm hiểu thì quả nhiên đúng là như vậy! Cụ thể như thế nào, mời bạn đọc xem trong cuốn sách này!

Do tính chất công việc, tôi được đọc sách hầu như mỗi ngày. Trong số đó, có những ấn phẩm về tiếng Việt. Có một sự thú vị khi tìm hiểu về tiếng Việt, ấy là có rất nhiều danh từ riêng nhưng được tiếng Việt dung nạp để trở

thành danh từ chung, mang sắc thái ý nghĩa mới. Để rồi, khi sử dụng những danh từ riêng này, mặc dù không cần giải thích nhưng ai cũng hiểu chúng ta đang nói gì!

Có những cái tên người thật việc thật như *Mạnh Thường Quân, Trương Phi, Lưu Linh...* Có tên bước ra từ trang sách như *Cụ Khố, Tú Bà, AQ...* Có tên lấy từ tích truyện dân gian như *Cuội, nàng Bân, Thị Kính...* Hay có tên là các địa danh như *Hóc Bà Tổ, Chấn Cà Dao, Hợp Phố...* Nhiều cái tên từ trong nước và không ít từ nước ngoài. Không chỉ xuất hiện trong các văn bản, những tên riêng này đã trở nên phổ biến trong đời sống hằng ngày, trở thành lời ăn tiếng nói, lối ví von, so sánh. Nhờ đó tiếng Việt của chúng

ta càng trở nên giàu có hơn, gần gũi với đời sống hơn.

Tôi mang ơn tiếng Việt. Bởi lẽ, tiếng Việt đã nuôi sống tôi theo cả nghĩa đen lẫn nghĩa bóng. Niềm tha thiết ấy đã có người nói hộ lòng tôi: *Ôi tiếng Việt suốt đời tôi mắc nợ/ Quên nổi mình quên áo mặc cơm ăn/ Trời xanh quá môi tôi hôi hộp quá/ Tiếng Việt ơi! Tiếng Việt ân tình...**

Từ những tên riêng được tôi biên soạn đầu tiên là cho chính mình, để những lúc quên hoặc vẫn còn băn khoăn về một tên riêng nào đó, tôi sẽ mở sách ra đối chiếu. Sau nữa, tôi muốn dành tặng cuốn sách này đến các em nhỏ. Bởi có thể rất giống như tôi trước đây, sẽ có nhiều em sử dụng như một

* Trích bài thơ *Tiếng Việt* của Lưu Quang Vũ.

thói quen mà chưa rõ tung tích và nguồn gốc của những tên riêng. Vậy nên, mong muốn các em hiểu đúng để dùng đúng cũng là một trong những động lực giúp tôi hoàn thành cuốn sách này.

Nếu không có những cuốn sách khác, chắc chắn *Từ những tên riêng* không được ra đời. Trong số rất nhiều cuốn sách mà tôi đã đọc, đã học hỏi, xin được gửi sự biết ơn đến *Rong chơi miền chữ nghĩa* của học giả An Chi, *Lắt léo tiếng Việt* của nhà thơ Lê Minh Quốc, *Chuyện chữ ra chuyện đời* của Phó giáo sư Tiến sĩ Phạm Văn Tình, *Truyện Kiều tự kể* của nhà văn Cao Nguyệt Nguyên... Và đương nhiên, không thể không nhắc đến *Từ điển tiếng Việt* do Giáo sư Hoàng Phê chủ biên - được tôi

xem như “kim chỉ nam” trong quá trình biên soạn *Từ những tên riêng*. Đây chính là những cuốn sách đã truyền cảm hứng và cũng là nguồn tài liệu tham khảo cho tôi.

Tôi cam đoan không ai dám tự tin khẳng định mình đã “rành sáu câu”, là “vua tiếng Việt”. Bản thân tôi dù là tác giả của nhiều đầu sách, thì vẫn thấy rằng mình cần học hỏi và trau dồi tiếng Việt rất nhiều. Tôi biết rằng, *Từ những tên riêng* không thể tránh khỏi thiếu sót. Vậy nên, bằng sự cầu thị chân thành, hi vọng cuốn sách sẽ được bạn đọc đón nhận, đồng thời, chỉ ra những thiếu sót để tác giả kịp thời bổ sung kiến thức cho mình, cũng như cập nhật cho cuốn sách khi có dịp tái bản.

Chân thành cảm ơn quý độc giả!

Hồ Huy Sơn

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Từ điển tiếng Việt,
Viện ngôn ngữ học,
NXB Từ điển Bách khoa, 1988.

Rong chơi miền chữ nghĩa,
An Chi, NXB Tổng Hợp
TP.HCM, 2016.

Truyện Kiều tự kể,
Cao Nguyệt Nguyên,
NXB Kim Đồng, 2020.

Lắt léo tiếng Việt,
Lê Minh Quốc,
NXB Trẻ, 2019.

Chuyện chữ ra chuyện đời,
Phạm Văn Tình,
NXB Lao động - Xã hội, 2019.

*Từ điển thành ngữ
và tục ngữ Việt Nam,*
Giáo sư Nguyễn Lân,
NXB Văn học, 2006.

Lịch sử khẩn hoang miền Nam,
Sơn Nam, NXB Trẻ, 2014.

Các trang báo như tuoitre,
thanhnien, tienphong, sggp,
vnexpress, dantri...

